

استراتژی هری ترومن و نفوذ نرم افزاری در لایه های جامعه ایران

۲۵ تیر ۱۳۹۷ ساعت ۱۲:۳۲

ورود رسمی و غیر رسمی ایالات متحده امریکا به تحولات سیاسی و اجتماعی ایران، برای اولین بار از طریق مجاری و کانالهای فرهنگی میسر گشته که طی آن مسیونرهای مذهبی در قالب آموزش شروع به تاسیس مدارس امریکایی در نقاط مختلف ایران نمودند. متعاقب آن اولین کانالهای رسمی برای برقراری روابط دیپلماتیک و تجاری میان ایران و ایالات متحده امریکا در نیمه قرن نوزدهم و اوایل سلطنت ناصرالدین شاه برقرار گردید....

کافه تاریخ- مقالات

مقدمه

ورود رسمی و غیر رسمی ایالات متحده امریکا به تحولات سیاسی و اجتماعی ایران، برای اولین بار از طریق مجاری و کانالهای فرهنگی میسر گشته که طی آن مسیونرهای مذهبی در قالب آموزش شروع به تاسیس مدارس امریکایی در نقاط مختلف ایران نمودند. متعاقب آن اولین کانالهای رسمی برای برقراری روابط دیپلماتیک و تجاری میان ایران و ایالات متحده امریکا در نیمه قرن نوزدهم و اوایل سلطنت ناصرالدین شاه برقرار گردید. هنگامی که میرزا تقی خان امیرکبیر به صدارت رسید، ایران در چنبره سیاست های امپریالیستی روسیه تزاری و بریتانیای کبیر قرار داشت. امیرکبیر در نظر داشت تا با توسعه روابط خارجی ایران با دیگر کشورهای مغرب زمین، روابط خارجی ایران را از دایره انحصار مناسبات با روسیه تزاری و انگلستان خارج سازد. از اینرو امیرکبیر به ایجاد و برقراری روابط سیاسی با ایالات متحده امریکا می اندیشید. ۱ سیاست دولت امریکا در دوره قبل از جنگ جهانی دوم با پیروی از اصل مونرو ایجاب می کرد تا از دخالت در امور سیاسی ایران دوری کند. محور تعاملات ایران و امریکا در این دوره بیشتر مبتنی بر مناسبات فرهنگی در درجه اول بود. بنابراین با وجود چنین نگرشی و سطح پایین مناسبات سیاسی میان دو کشور، مسائل داخلی ایران نمی توانست جذابیت فراوانی برای دولتمردان امریکایی داشته باشد. به طوری که در وقایع انقلاب مشروطه هم ما به نوعی شاهد عدم مداخله واشنگتن هستیم.

پایان جنگ جهانی دوم، هژمونی مداخله جویانه امریکا در تحولات ایران

پایان جنگ دوم جهانی، موقعیتی عجیب و فراتر از باورها را به ایالات متحده داد. امریکا اینک به یک ابرقدرت تبدیل شده بود. کشوری که با قربانی کردن سیاست انزواجویی خویش به شکلی مؤثر در بزرگترین جنگ بشری شرکت جسته بود، پس از جنگ به موقعیتی فعال در سیاست ها می اندیشید. موفقیت یاد شده اگرچه موجب دست برتر این کشور در جریان های بین المللی بود اما تعهداتی نه چندان کم شمار را نیز برایش به ارمان می آورد. تعهداتی که بخش بزرگی از آن نتیجه خداحافظی با آرمان گرایی ویلسونی و روی آوردن به عرصه واقع گرایی بود. ۲ با ورود شوروی و آغاز دوران جنگ سرد، دو بلوک با انعقاد پیمان های منطقه ای دو جانبه و چند جانبه، تلاش گسترده ای برای توسعه قلمرو خود و کاستن از نفوذ رقیب شروع کردند. در راستای سیاست اصلی امریکا در دوران جنگ سرد، یعنی سد نفوذ کمونیسم، ایران به دلیل موقعیت استراتژیک، داشتن مرزهای طولانی با شوروی و در دست داشتن آبراه خلیج فارس و تنگه هرمز، شرایط ژئواکونومیک و داشتن ذخایر غنی نفت و گاز در کانون توجه ایالات متحده قرار گرفت و در نتیجه حکومت پهلوی دوم به عنوان یکی از متحدان اصلی امریکا در منطقه تبدیل شد. تا جایی که دفاع از ایران امری حیاتی برای ایالات متحده تلقی می شد. ۳ از سوی دیگر برخورداری از حمایت ایالات متحده نیز خواست شاه جوان بود که با توجه به قرارگرفتن در چنین موقعیتی سودای قدرتمند شدن را در سر می پروراند.

دکترین ترومن و نفوذ نرم افزاری در لایه های رسمی و غیر رسمی ایران

در ۱۲ مارس ۱۹۴۷/م ۲۱ اسفند ۱۳۲۵ش پرزیدنت هنری ترومن رئیس جمهور امریکا نطق مهمی ایراد کرد و اساس سیاست خارجی امریکا را تعیین کرد. ۴ دکترین ترومن تحمیل رژیم های توتالیترا را به ملت ها بوسیله تجاوزات مستقیم و غیرمستقیم خطری برای امنیت امریکا تلقی کرده و دولت ایالات متحده را موظف به حمایت از ملل آزاد از طریق کمک های اقتصادی و مالی برای مقاومت و ایستادگی در مقابل تلاش هایی که از طرف اقلیت های مسلح شده و فشارهای خارجی برای به انقیاد درآوردن آن ها صورت می گرفت می کرد. ۵ دکترین ترومن در اساس برای مقابله با کمونیسم و سد نفوذ در برابر آن بود. ۶ هر چند که در دکترین ترومن نامی از ایران برده نشده بود ولی به وضوح می توان دریافت که یکی از اهداف و موارد اشاره شده در دکترین ترومن ایران بوده است که هم از نظر استراتژیک برای امریکا حائز اهمیت بوده و هم یکی از تولیدکنندگان بزرگ نفت محسوب می شد و هم دارای مرزهای طولانی با اتحاد شوروی بود. دکترین ترومن واجد چنان اهمیتی بود که وزارت امور خارجه امریکا برای عملی کردن و به اجرا درآوردن آن به فوریت به تشکیل شعبه ای به نام دفتر امور یونان، ترکیه و ایران در وزارت امور خارجه مبادرت کرد. ۷

در هشتم ژوئن ۱۹۴۷/م ۱۷ خرداد ۱۳۲۶ش به دنبال نطق ترومن، قراردادی درباره خرید ده میلیون دلار اسلحه و مهمات از امریکا در واشنگتن به امضاء رسید. ۸. همچنین در همین ماه موافقت نامه ای برای اختصاص کمک های نظامی به ایران بین امریکا و ایران در ۲۰ ژوئن ۱۹۴۷ منعقد گردید. هنگام امضای این قرارداد وزارت امور خارجه امریکا اعلام داشت که به خاطر حفظ منافع امریکا و تأمین امنیت خاورمیانه و به ویژه ایران این قرارداد منعقد گردیده است. بر طبق این قرارداد اعتباری به مبلغ ۲۵ میلیون دلار از طرف دولت امریکا برای تهیه مایحتاج نظامی و تجهیز ارتش و ژاندارمری ایران تخصیص پیدا کرد. ۹ ترومن در

۲۰ ژانویه ۱۹۴۹ در پیام خود به کنگره، به مناسبت آغاز دومین دوره زمامداریش، ضمن اعلام اصول گوناگونی در سیاست اقتصادی، اصل چهار آن را به اعطای کمک های فنی به کشورهای عقب مانده جهان سوم اختصاص داد. ۱۰

در ۲۷ مهر ۱۳۲۹ یک یادداشت تفاهم درباره فعالیت های اصل ۴ ترومن بین رزم آرا و دکتر گریدی امضاء شد که هدف برنامه مزبور را بهبود وضع روستائیان و اعطای کمک های آموزشی، کشاورزی و بهداشتی به آنان اعلام می داشت. اما پانصد هزار دلاری که در این برنامه به ایران اختصاص یافته بود به هیچ وجه انتظارات مقامات ایرانی را برآورده نمی کرد. ۱۱

در ۱۶ نوامبر ۱۹۴۹ شاه به دعوت پرزیدنت ترومن به ایالات متحده رفت. این مسافرت تا ۱۲/۱/۱۹۵۰ به طول انجامید. ۱۲ تنها نتیجه ای که این مسافرت برای ایران داشت، ورود یک گروه مشاور نظیر ماکس ترونبرگ برای برنامه های اقتصادی بود. ضمناً در دوم مه ۱۹۵۰/۱۲ اردیبهشت ۱۳۲۹ بین ایران و ایالات متحده قرارداد همکاری متقابل دفاعی به امضاء رسید که بر اساس آن گروه مشاوران کمک نظامی به ایران (MAAG) فعالیت خود را در ایران آغاز کردند. ۱۳

پی نوشتها

۱. رحیم رضازاده ملک، تاریخ روابط ایران و ممالک متحده آمریکا، تهران: کتابخانه طهوری، ۱۳۵۰، صص ۸۸-۸۹.
۲. حمیدرضا ملک محمدی، ژاندارم و ژنرال، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۵، ص ۸۰.
۳. خداوردی، حسن. روابط ایران و امریکا از پیروزی تا تسخیر لانه جاسوسی. تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۸، ص ۶۴.
۴. جمشید صداقت کیش، روابط ایران و آمریکا در دهه ۵۰، تهران: دهخدا، ۱۳۵۷، ص ۲۰.
۵. ذوقی، ایرج، ایران و قدرت های بزرگ در جنگ جهانی دوم. تهران: پازنگ، ص ۳۴۳.
۶. خداوردی، پیشین، ص ۶۵.
۷. ذوقی، پیشین، صص ۳۴۳-۳۴۴.
۸. صداقت کیش، پیشین، ص ۲۱.

۹. ذوقی، پیشین، صص ۳۴۴-۳۴۵.

۱۰. خداوردی، پیشین، ص ۶۶.

۱۱. مهدوی، عبدالرضا هوشنگ. سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی ۱۳۰۰-۱۳۵۷. تهران: پیکان، ۱۳۸۰. صص ۱۴۶-۱۴۷.

۱۲. ابراهیم سنجر، نفوذ آمریکا در ایران، تهران: مؤلف، ۱۳۶۸، پیشین، ص ۵۷.

۱۳. صداقت کیش، پیشین، ص ۲۵.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۷۰۹۸/ایران-جامعه-های-لایه-افزایی-نرم-نفوذ-ترومن-هری-استراتژی>